

הלכות בציעת הפת סימן קסח

קמה באר הגולה

ת שם תוספות והרא"ש
א שם בגמרא ב בית
יורי הרוקח

שביליתן עבה שקורין (טו) אובליא"ש, (לו) לחם גמור הוא ומברך עליו 'המוציא' וברכת המזון, 'ואותן שביליתן רכה ודקין מאד (לי) שקורין (טז) ניבלא"ש, מברך עליהם 'בורא מיני מזונות' וברכה אחת מעין שלש. (לח) ואם קבע (יז) (לט) סעודתו עליהם, מברך 'המוציא' וברכת המזון. (מ) ואי אכיל להו בתוך הסעודה (מא) שלא מחמת (יב) הסעודה, (מב) *טעונים ברכה (יט) (מג) לפנייהם ולא לאחרייהם. (מד) אבל אותם ריקקים דקים שנותנים מרקחת עליהם,

באר היטב

טעונים ברכה לפנייהם תוך הסעודה כשאוכלין לקינוח, והא דקים לן בירך על הפת פטר את הפרפרת, היינו כשבאין להמשיך תאות המאכל. כללא דמילתא: כל שאוכל למזון ולתבשיל כגון עפ"ל פלאדיין ופאודל"י פלאדיין, תמיד מחמת הסעודה הם באים וא"צ לברך עליהם תוך הסעודה, כי הפרי נעשה תבשיל תוך המוליתא וקמחא עיקר; ואין להחמיר וליקח קצת תפוחים מבפנים ולברך עליהם בורא פרי העץ דהוי ברכה לבטלה, דקמחא עיקר, עיין סימן קעו. ודבר שבא לקינוח או לתענוג, כגון עוגות דקות או מיני מתיקה שכתב בס"ז, צריכה ברכה ואין הפת פוטרתן אא"כ שבאין להמשיך תאות המאכל, מ"א. וואלאפלטק"ס והר"ן בלאז"ן שקורין פריטלי"ך צריך לברך במ"מ

ביאור הלכה

לדינא כפסק הרמ"א דסגי כשנילוש ברוב רבש ומיעוט מים: * טעונים ברכה לפנייהם. עיין במשנה ברורה שכתב בשם המגן אברהם דהוא הדין לכל פת הבא בכיסנין המבואר בסעיף ז. והנה באמת כדבריו מבואר בכמה ראשונים. והנה כל זה לעיקר הדין, אבל לדידן דמספקינן בפת הבא בכיסנין מאי הוא, אף דהמחבר פסק להקל בכלום, היינו משום דספק דרבנן להקל ואין מצריכין לו לברך 'המוציא' וברכת המזון כשאר פת, מה שאין כן בענינו, להצריכו ברכה תוך הסעודה משום דנחזיקו לפת כיסנין אין סברא, דאדרבה, ספק דרבנן להקל, ושמא מין זה פת גמור הוא ונפטר בברכת 'המוציא', על-כן אין לברך על פת כיסנין בתוך הסעודה אלא אם-כן הוא פת כיסנין לכולי עלמא נדחינו שממולא וגם נילוש ברבש וכהאי גוונא, והוא דק ויבש], כן כתב דגול מרבבה והגר"ז, וכעין זה כתב גם-כן בחידושי ר' עקיבא איגר וחי"י אדם. ולפי מה שכתבנו לעיל בשם המאמר-מרדכי דאפשר דמודו זה לזה אין קושיא כל-כך. ולדינא נראה, דכאוכל דבר הנילוש בדבש ומי-ביצים וכהאי גוונא בתוך הסעודה, כגון לעק"ך וקילי"ך⁴, או שאוכל כעבין⁵ יבשים, לא יברך בתוך הסעודה אפילו אם אוכלן לקינוח, ואם אוכל מרכיבים הממולאים בפירות [וכמה שצייר המחבר באופן הראשון], המברך עלייהו בתוך הסעודה לא הפסיד, דמשמע דרוב הפוסקים

(טו) אובליא"ש. נראה שהוא נאפה מבלי גלגול, רק שמערב עיסה עם מים לישה עבה, ט"ז: (טז) ניבלא"ש. שקורין נאלסינק"י דהיינו שמערבין קמח עם מים בקדירה כמו דייסא ושופכין העיסה על עלי ירקות רחבים ונאפים בתנור עם העלים: (יז) סעודתו. ושיעור קבע הוא ג' או ד' ביצים, עיין בס' פרח-שושן כלל א ס"ד, ועיין יד-אהרן וע"ל ס"ק ח' מש"ש בשם מ"א. וט"ז העלה דאין לקבוע סעודה ולברך המוציא בכל מינים שביליתן רכה והם דקים, אבל המין שקורין נאלסינק"י מהני קביעות לברך המוציא דהא אינם דקים, ע"ש: (יח) הסעודה. פ"י שאין אוכלים לשובע אלא לתענוג או לקינוח להקל מכובד המאכל: (יט) לפנייהם. וא"כ כל מיני פת הנוכרים בסעיף ז

משנה ברורה

לאכול מזון הרבה, לכן אין לו דין פת: (לו) לחם גמור הוא. דנעשים (לז) רק מקמח ומים כשאר פת, ואף (לח) שהם דקים, מכל מקום לא הוי כמו כעבים יבשים דסעיף ז, דהם יבשים מאד ואינם עשויים לאכילה ורק כוסטין אותם (לג) לקינוח, אבל אלו עשויים לאכילה: (לי) שקורין ניבלא"ש. וכתבו (לג) האחרונים, דהיינו מה שקורין בלשון רוסיא נאלסילק"ע¹, שמערבין קמח עם הרבה מים בקדירה כמו דייסא ושופכין על עלי ירקות, ונאפים בתנור עם העלים [והוא הדין (לד) כשנאפים על מחבת בלי שמן]. ורוקא כאלו שהם דקים ורכים ביותר, אבל אם אינם רכים ודקים כל-כך, מבואר בסעיף יד דדין לחם עליו ומברך 'המוציא' [מ"א]: (לח) ואם קבע וכו'. וכתבו (לה) הפוסקים, (לו) דאותן שקורין בפראג וואלאפלאטקע"ס², שנעשין גם-כן בליתן רכה, אך מפני שמתפשטין באפייתן נעשים דקין וקלושים הרבה יותר מאותן נאלסילקע"ס³ שנזכר לעיל, אין לברך עליהם 'המוציא' אפילו בדקבע, דאין על זה תורת לחם כלל ודמיא לטריטא בסעיף טו: (לט) סעודתו עליהם וכו'. והנה נקרא קבע, מבואר לעיל בסעיף ו לענין פת כיסנין, והוא הדין הכא: (מ) ואי אכיל להו וכו'. פירוש, (לז) להני רכין ודקין, והוא הדין לכל פת הבא בכיסנין המבוארים בסעיף ז [מ"א]. ועיין ביאור הלכה שכמה אחרונים חולקים על דבריו: (מא) שלא מחמת הסעודה. פירוש, שלא אכלם להשביע רעבוננו (לב) רק לקינוח ומתיקה [דאלו אכלם למלא רעבוננו, (לט) אפילו לא אכלם רק מעט הם בכלל סעודה ואין צריך ברכה]: (מב) טעונים ברכה. דכיון דאינו אוכל זה לשם סעודה, לא נפטר בברכת 'המוציא'. (מ) ואם אוכל הרבה כשיעור קביעת סעודה המבואר בסעיף ו, אפילו אכלם למתיקה בעלמא נפטר בברכת 'המוציא', דכיון דאי אכלם שלא בתוך הסעודה צריך לברך 'המוציא', ממילא בתוך הסעודה נפטר בברכת 'המוציא': (מג) לפנייהם. וכל זה בעניני פת, אבל בעניני מעשה קדירה שבאין למזון ולתבשיל, תמיד מחמת הסעודה הם באים, כמבואר בסימן קעז; ואפילו הם ממולאים בפירות, כאותן שקורין עפ"ל פלאדיין³ וכדומה, הפירי נעשה תבשיל תוך המוליתא וקמחא עיקר והפירי בטל לגבייהו, ואין להחמיר וליקח קצת תפוחים מתוכם ולברך 'בורא פרי העץ', דהוי ברכה לבטלה [אחרונים]: (מד) אבל וכו'. קאי על עיקר דין פת הבאה בכיסנין,

שער הציון

(ג) דאם היה ממולא בתבלין או שנילוש בדבש וכהאי גוונא, היינו פת כיסנין הנוכר בסעיף ז (דאינו) מברך עליו 'בורא מיני מזונות' כדלא קבע. ועיין ברש"י ברכות מ"א ע"ב ד"ה פת ובתוספות מ"ב ע"א ד"ה לחמניות, וצריך עיון, ועיין באבן-עזר ובמגן-גבורים שנתעוררו בזה: (לז) עיין בתלמודי רבינו יונה פרק כיצד מברכין, דיבור המתחיל ואמר רב יהודה וכו': (לח) מגן-אברהם: (לג) ב"ח ושל"ה ומגן-אברהם וש"א ודלא כט"ז: (לד) אחרונים, וכההיא דלקמן בסעיף יד בהג"ה: (לס) עמק-ברכה ומגן-אברהם בסעיף-קטן ס, וחמר-משה ובגרי"שע והלכה ברורה, ודלא כט"ז: (לו) וכעמק-ברכה מבואר אופן עשייתן וזה לשוננו: שלוקחים סולת ובליתיה גם-כן רכה מאד, ונוטל בכף מאותה כלי שהעיסה בתוכו ושופך אותה ברפוס של ברזל שקורין פורבין, ויש למעלה עוד ברזל אחד כמותו, והעיסה נשפך בין שני הברזלים, וכשמהדק ברזל בברזל יחד [כעין צבת] ואותו הרקיק הוא בתווך, או נאפה מיד על הברזל שהוא חם מאד; ואלו אין לחם תורת לחם כלל הואיל ונתפשטו כל-כך דק דק: (לז) דאלו אובליא"ש שהוא לחם גמור [וכן פת הנילוש במעט דבש ורוכו מים, לפי דעת הרמ"א לעיל בסעיף ז], אפילו כדלא קבע גם-כן בוודאי אין צריך ברכה, דנפטר בברכת 'המוציא' כשאר פת: (לח) מגן-אברהם: (לט) עמק-ברכה והור"ש, וכן משמע ממגן-אברהם בסעיף-קטן כא ומאמר-מרדכי, דלא כט"ז: (מ) מאמר-מרדכי ופשוט:

תרומם: 1 חביתות עבות (בלינצ'עס). 2 כמו עלי ופלים (עיין שעה"צ). 3 עוגה ממולאת תפוחים. 4 עוגה ועוגיות. 5 כעין כעכים.

הלכות בציעת הפת סימן קסח

(מה) הם טפלים לגבי (כ) המרקחת וברכת המרקחת (מו) פוטרותן: ט יפת גמור אפילו (מז) פחות מכזית מברך עליו 'המוציא', אבל לאחריו אינו מברך (מח) כלום כל שלא אכל (כא) כזית: י (מט) 'חביצ"א, (ג) דהיינו פירורי לחם שנדבקים (נא) יחד על-ידי מרק: (נב) "אם (נכ) נתבשל, (נג) *אם יש בהם (נד) כזית, (נה) אף-על-פי שאין בו תואר לחם מברך 'המוציא' וברכת המזון, *ואם אין בהם כזית, אף-על-פי (נו) שנראה שיש בהם תואר לחם (נז) אינו מברך אלא

2 הרש"א לרעה הרי"ף והרמב"ם בפרק 2 מהלכות ברכות וטור וכת' יוסף לרעה הראש' ד ברכות ל"ז ה טור בשם רבי יונה

באר היטב

בכלי ראשון, אבל אם הניח הפירורין בקערה ועירה עליהם רותחין לא מקרי נתבשל, כ"י מרדכי. וכתב המ"א: ג"ל מאחר שיש מחלוקת ביו"ד סי' ס"ח אם עירוי מבשל ככלי ראשון, לכן יש למנוע שלא לאכול פירורין שעירה עליהם מכ"י ונראה שיש בו תואר לחם, וכ"ש כשאוכל הרבה עד ששבע ממנו, דהוי ספק דאורייתא אם יברך בהמ"ז, לכן יברך על פת אחר תחלה כמ"ש סי' קעז: (כג) כזית. פ"י שבכל פרוסה בפ"ע הוי כזית:

בתוך הסעודה, ט"ז: (כ) המרקחת. היינו כגון מה שמטגנין בפורים נויא"ט על עיסה, שאין לברך על אותה עיסה כל זמן שאוכל אותה עם הנויא"ט, אבל אם אוכל העיסה בפ"ע מברך עליה כמ"מ, דבשעת אפיה לא נאפה בתורת לחם, ע"ל ס"ק י"א, ט"ז: (כא) כזית. מי שאכל חצי זית וחזר ואכל חצי זית אחר תוך כדי אכילת פרוס, ולא היה בויעתו כשבידך על הראשון, נסתפק בהלק"ט ח"ב סימן קמו אם מחייב לברך לאחריו, ועיין עוד שם סימן רכז: (כג) נתבשל. דהיינו שנתן הלחם

משנה ברורה

וקא משמע לן דזה לא הוי בכללו, דאין מברכין בזה על העיסה כלל משום דהוי טפילה למרקחת, כדמפרש: (מה) הם טפלים. דאין מתכוונין לאכול הרקיקין, ורק שעושין אותם כדי שלא יטנפו הידים מהמרקחת, ולכן הוי העיסה בכלל טפל, כדלקמן בסימן ריב. וכתבו האחרונים שם, דבמדינותינו שנותנין מרקחת על הדובשנין [שקורין לעק"ך

ביאור הלכה

סוברין כן דזהו פת כיסנין. ובחיי-אדם משמע דאף על לעק"ך וקיכלי"ך לכתחלה ראוי שיכוין בשעת ברכת 'המוציא' לפטור אותן: * אם יש בהם כזית וכו'. עיין במשנה ברורה. ועיין בפרי-מגדים שמתחפף אם אחר בישול היה כזית ואחר-כך פיררו לפירורין קטנים, אם נימא כיון שהיה בעת בישול כזית תו לא נפקע מיניה שם לחם על-ידי מה שהמעיטו לפחות מכזית: * ואם אין בהם כזית וכו'. נראה לי דאפילו

פלאדי"ן¹], שטובים הדובשנין למאכל בעצמן, אם-כן כוונתם גם בשביל אכילת הדובשנין, (מא) וממילא הם העיקר ומברך עליהם 'בורא מיני מזונות' ופוטר המרקחת. ופשוט, דדוקא שבעת אפיה נאפין ביחד, אבל אם אפה הדובשנין לבד ואחר-כך מניח עליהם מלמעלה המרקחת, אין נעשין המרקחת טפילה להם, שכוונתו לאכול שניהם, ואין המרקחת באין ללפת הדובשנין, וצריך לברך גם על המרקחת: (מו) פוטרותן. ואם אכל המרקחת מלמעלה (מז) והשאיר הרקיקין ואכלן בפני עצמן, צריך לברך 'בורא מיני מזונות' עליהם, אך אם אכלן ביחד (מג) ונשאר עוד קצת ריק בלא מרקחת, אין צריך לברך עליו, כיון דעיקר אכילתו היה ביחד ונחשב לטפל להמרקחת, אין חוששין על גמר האכילה: ט (מז) פחות מכזית. והוא הדין (מד) אפילו על כל-דהו, דאסור ליהנות מן העולם הזה בלי ברכה: (מח) כלום. היינו, לא ברכת-המזון ולא שום ברכה אחרונה: י (מט) חביצ"א וכו'. אקדים לזה הסעיף הקדמה קצרה והוא, דיש בזה שלשה אופנים: א) פת שפירר לפירורין ובישלו, תלוי בזה: אם הפירורין גדולים שיש בהם כזית, לא נתבטל מהם שם פת אפילו אם על-ידי הבישול אזל מהם תואר לחם; ואם אין בהם כזית, אפילו אם נראה שיש עליהם תואר לחם, מברך 'בורא מיני מזונות', דשם תבשיל עליהם. ב) אם לא בישלו, רק שפירר בקערה ונתחברו הפירורין יחד על-ידי רבש או מרק: אם יש עדין עליהם תואר לחם, מברך עליהם 'המוציא' אפילו אם אין בהפירורין כזית, ואם אין בהם תואר לחם, מברך עליהם 'בורא מיני מזונות', אלא-אם-כן היה בהפירורין כזית, וכנ"ל לענין בישול. ג) כשלא בישל, וגם לא נתחברו הפירורין יחד על-ידי משקה, אפילו אם הפירורין דקין כסולת מברך עליהם 'המוציא', דשם פת עליהם. ועתה נבאר את הסעיף בעזר השם יתברך: (ג) דהיינו פירורי לחם שנדבקיין. בנתבשל אין נפקא-מינה בין נדבקין או לא, ונקט זה משום אופן השני דמירי בלי בישול: (נא) יחד. והוא הדין אם היו (מה) רק שרויים בתוכו הרבה (מו) עד שנתלבן המים על-ידי-זה, דינו כמו נדבקין יחד, וכדלקמיה בסעיף יא: (נב) אם נתבשל וכו'. היינו שנתן הלחם בכלי ראשון כשעמד על האש או על-כל-פנים שהיה היד סולדת בו, אבל בכלי שני (מז) לא חשיב בישול ודינו כמו באופן השני, דאם יש בו תואר לחם מברך 'המוציא' אף בפחות מכזית [ודוקא אם לא נתלבן המים על-ידי הלחם, אבל אם נתלבן המים כדרך שמצוי כשנשרה פת במים חמין, מבואר בסעיף יא דעל-ידי-זה נחשב הפת כאין בו תואר לחם]. ואם הניח הפירורין בקערה ועירה עליהם רותחין מכלי ראשון, כתבו האחרונים דספק הוא אם יש לו דין בישול או לא, ועל-כן אם אין בפירורין כזית ויש בו תואר לחם, יברך על פת אחר תחלה: (נג) אם יש בהם וכו'. לאו דוקא בכלום, אלא אפילו אם יש כזית (מח) בחדא פרוסה, גם-כן מברך עליה 'המוציא' וברכת-המזון, וממילא יכול לאכול השאר הקטנות גם-כן: (נד) כזית. רוצה לומר: בהפרוסה עצמה שמברך עליה היה בה כזית (מט) מקודם, ולא נפחתה משיעור זה על-ידי הבישול, (נ) ולא מצרפינן לה מה שנתדבקה עם חברותיה (נא) או שנתפחה על-ידי המשקה: (נה) אף-על-פי שאין בו וכו'. דכיון שיש בהם כזית לא נתבטל ממנה שם לחם: (נו) שנראה וכו'. דכיון שנתבשל אינו חשוב תואר לחם. ואם לא בישלם בקדירה אלא טיגנס במשקה במחבת, משמע ממגן-אברהם סעיף-קטן לו דלא הוי כבישול, ומהני ביה תואר לחם כמו לקמיה באופן השני, ולפי דעת שארי האחרונים שם (נכ) אין הכרח לדבריו; והנכון, שבטיגון לא יאכל בשיש בו תואר לחם כי אם בתוך הסעודה. וכל זה בשאין בהם כזית, אבל אם טיגן פרוסות שיש בהם כזית, אפילו אזל ליה התואר לחם פשוט דמברך 'המוציא', וכנ"ל בבישול, וכל-שכן בזה: (נז) אינו מברך וכו'. דע דבכל הני שנזכר בסעיף זה ובסעיפים שאחריו, אפילו קבע סעודתו עליהם ואכל כדי

שער הציון

(מא) הגר"ז: (מב) ט"ז: (מג) גם זה ממשמעות הט"ז, והעתיקו הגר"ו לדינא, עיין שם: (מד) הראש' (מה) מגן-אברהם: (מו) מאמר-מרדכי: (מז) אחרונים: (מח) פרי-מגדים ושי"א: (מט) לכוש: (נ) מגן-אברהם ושי"א: (נא) חיי-אדם ושי"א: (נב) וגם מתלמידי רבינו יונה מוכח קצת גם-כן דסיגון תרגום: 1 עוגה ממולאת במיני מתיקה.